

Šiame numery:

Brangieji, nesijaudinkite.
Kompozitoriui Julijui Gaideliui
septyniadešimt metų.
Tylioji scenos jubilatė
Vera Oleka-Zilinskienė.
Prano Visvydo eilėraštis.
Pokalbis su komp. Aloyzu Jurgučiu
apie "Emiliją Platerytę".
V. Uselienės novelė
Spisto Vaclovo Daumoro
sunkumai Lietuvoje.
Manigirdo Motekaičio piano recitalis.

Kertinė Parasė

Brangieji, nesijaudinkite

Ką nors perskaityti ir dėl to nesijaudinti — tai turbūt geriausia laikysena, santykių su mūsų kūrėjais grobietais raštais. Kitaip sakant, pravartu neimti į galvą, jei kas spaudos žodžių, kaip basiliu, užvožia per tą patį galvą.

Išidėmėme — rašančiojo stiliaus aršumas nieko bendro neturi su neapykanta. Tai greičiau įgimta meilė rupiam spaudos žodžiui. Kitą nepatraukia skaitytojų dėmesio.

Todėl, brangieji, nesijaudinkite ir dėl mano pastabų. Nieko neįsijaudinti. Nei sukritikuoti. Nei įtikinti. Jūs labiau nusiteigti. Sėdėti su savimi apie eilinius gyvenimo reikšinius. Šiek tiek paanalizuoti, pajaukinti. Dėl fasono pakelti balsą. Bet jokio pikto tūžmo čia nėra.

Reta tauta turi tiek daug muzikos mylėtojų kaip mūsų. Koncertai, recitalai, koncertai ir vėl recitalai šviečia lietuvių savaitinių rampose. O ką jau sakyti apie operas, operetas... Ir jos pastovios.

Ypač dievinae dailiai atrodančių dainininkų pasirodymus. Negalima atsigėrėti jų kilnia laikysena prie fortepijono. Jų repertuaro plėtimą. Džiaugiamės, kai po visko scenoje primadonos yra užverčiamos gėlių puokštėmis, lyg tai būtų jų paskutinis recitalis. Savotiškas areideris publikai.

Tik choro koncertai šiandien yra retenybė. Todėl keltame nepaprastą ovciją, jei toks pasitaiko. Vieni kitiems įrodinėjame gerai susidariusio choro reikšmę lietuviškai būčiai.

O vis dėlto, jei koks chorvedys paprasčiausiai įjungti ir chorą, dažniausiai atsakome: "Mielai laukiau, de, neturiu klausos".

Ak, toji klausla! Ilgainiui jos deficitas pasidarė toks didelis, kad reikia stebėtis: ar nėra tai mūsų laikmečio simptomas, o gal paprasčiausias būdas išsukti nuo

polifoninio bendravimo.

Neseniai po viešios solistės recitalio užkalbinu vieną iš tokių klausomų netekusių: "Na, kaip patiko dainininkė?". Kaip paprastai, susilaukiu pernelyg žinoviškos kritikos: "Dainavo nuobodžiai, bet didelio įspūdžio nepadarė. Ne visi registrai vieno- dais išmiktinti, arijose šiek tiek detonoavo, o liaudies dainų interpretacijose trūko liaudiško virpesio".

Kaip matote, įvyko stebuklas — žmogus staiga atgavo prarastą klausą, dargi pavirto muzikos profesorium.

Lietuvių išeivijos moterimis skūstis negaliu. Nei vašingumu nei patrauklumu jos niekam nenusileidžia.

Svarbiausia — besiveikindamos jos nedaro jokių atrankų. Net ir mane draugijoje pasitinka kaip ir kiekvieną seniai nematytą bičiulį — su didžiausiu glėbiu. Užmeta rankas ant kaklo, priglaudžia, cmaکتeli į žandą. Taip sakant, sveikina pagal visas šian- dienes tradicijas, atkeliavusias iš karštakraujo Oriento.

Tačiau kiekviename glėbyje yra ir pavojus.

Neseniai kultūrininkų vaizėse buvau iš eilės draugiškai glėbėjamas kelių išsivėpėnusių ponų. Nesigyniau. Juk man moteriškų emocijų proveržiai nepakenks. Deja, taip manydamas, klydau.

Sugrįžęs namo pajutau, kad kaklo užpakalis kraujuoja. Atbulas žvilgtelėjau į veidrodį: o ten, ant kaklo, tarp mano plaukų įli- kučių raudonavo du stambūs idrėskimai. Kad tave kur bakūzė! Kas idrėskė? Nejaugi vampyras? Katė? Spygliuota viela? Pagaliau nusprendžiau, jog tikriausiai kal- ta viena iš tų kvapnių ponų su ilgais sidabriniais nagais. Kur? Supasysk tu man.

Po šio įvykio atvirai patariu kultūringoms ponoms: "Meskite

KOMPOZITORIAUS JULIAUS GAIDELIO SUKAKTIS

STASYS LIEPAS

Bostono plačiai išsidriakusių priemiesių atšakose Holbroo- kas yra jų tolimiausia periferija pietuose. Riedėdamas pakalnė- jo idiliškąją Saulėgrąžų gatvę link Juliaus ir Felicijos Gaidelių vienaaukščio namo, kaskart pa- galvojau: šitokios žalumos ramu- melis — ideali gužta kompozito- riui kontempliuoti. Ovalais ir kū- giais išvirtę dekoratyvūs krūmai, it pilvoti sargai žaliom unifor- mom, driekiasi visu namo pasie- niu. Jį įkalnelėje įžengia ma ke- lių akmeninių pakopų laiptais. Tuos laiptus gražiai išgaubia pa- vasari tarsi ugnelėmis žėruojan- tės apvalus raudonų rožių krū- mas, sakytumet, vyriausias di- džiuos puošnįoj gėlių karalystė- je.

Kartu su šeimininku svetainė- je mane pasitinka dar ir trečias pilnateisės jų šeimos narys — bi- zoniškai nukarusiu, beveik pa- žeme velkamų pilvuku katytė. Viduje sienos nukabinėtos mūsų dailininkų paveikslais, kur rož- nių motyvų taip pat nestinga. Jų centre neseniai dail. V. Jonyno anglimi darytas šeimininko portretas žvelgia nuo sienos jo autentiškai giedrų žvilgsniu.

Taigi šitokioj rožinėje aplin- koje, glostydamas savo katytę, š. m. balandžio 5 d. lietuvių komp. Julius Gaidelis užsklės savo kū- novybės gyvenimo septynių de- kadų sklaidą. Nors mūsų kompo- zitorių elito šeimoj jis užima itin ryškų vietą, bet jo kūrybinę ap- linkybę vaizdas kaip kur dar skendi tirstoj migloj. Tad būčiau laimingas, jei man pavyktų šia proga bent vieną kitą jo bruo- žų paryškinti.

Užvedus kalbą apie kūrybą, mane, žinoma, labiausiai traukia jo gaidų lobynas. Tad papras- tu parodyti man savo simfonijų rankraščių. Šeimininkas nusive- da mane į gretimą darbo kam- barį. Kas gi čia? Naminio sola- riumo modelis? O gal mūsų dei- vės Saulužei skirtoji menė? Dvi sienos su didžiulėmis durimis ir dar- želį — beveik viskas ištisai iš sto- ro vaiskaus stiklo, skvarbaus linksniams saulės spinduliui. Čia, va, ir pianinas ir patogus ra- šomasis stalas, o vieno pasienio

plotu įreiminta talpi spinta, už- versta gaidomis ir knygomis. Ir tai šitai — misérable visu! — poroje lentynų pageltusios ir nu- ščiuvusios styro jo brangiausiųjų rankraščių kupetos! Net šyptelė- jau: kurgi Gaidelio pagarba mu- zikos karalienės — simfonijos sostui? Betgi žvilgis į sukratų gaidų stirtą mane jau nukreipia į meditacijas apie žmogiškojo fe- nomeno nuostabumą. Juk šiuose gaidų hieroglifuose įsikūnijusi dieviškoji kūrybos paslaptis. Juk šių rašalinių vingių raizgyne į- šaldytas garsinių stebuklų pa- saulis, kurį simfoninis orkestras gali pabudinti audros siausmui ar lopšnės liūliavimui, Perkūno trenksmui ar vyturėlio čyravi- mui...

Vartau rankose jo keturių pa- skutinių, jau Bostone parašytų, simfonijų partitūras. Pirmosios dvi, parašytos dar Lietuvoje, ten ir pasiliko. Štai III-ji simfonija — Bostono New - England Konser- vatorijoj Gaidelio diplominis darbas muzikos magistrui gauti — dar niekad neišvydusi rampos šviesos. IV-tosios trečioji dalis Scherzo vieną kartą buvo atlikta New Yorke, diriguojant V. Ma- rijošiui, o antrąją jos dalį Alleg- ro 1958 m. pagrojo Bostono uni- versiteto simf. orkestras po Jeroni- mo Kačinsko batuta. V-toji dar tebelaukia premjeros. VI-ji, mažesnio sąstato simfoniniam orkestrui buvo atlikta, taip pat diriguojant V. Marijošiui, 1961 m. Hartforde.

— Gilumoj širdies jaučiu, jog geriausias savo simfonijos aš dar nesu parašęs, — nuosirdžiai pa- sisako jubilatas.

Tuo jis, man atrodo, rezi- muoja ir visų mūsų išeiviskųjų simfonistų tragiką: beveik be jo- kios vilties savo kūrinį kada nors išgirsti — iš kur gi jiems kokia paskata bei entuziazmas kurti? Kai vidinio potraukio ir meilės simfoninei muzikai mūsų visu- omenėje dar apgailėtina maža, bauginančios tūkstantinės išlai- dos simf. orkestrui samdyti, ne- pakankamo surepetavimo, gal ir nepasisekimo rizika mus kone vi- sada nuo simfoninių užmojų at- baido. Tad mūsų kultūrinių po-

velniop tuos raganiškus nagus. Juk nesate katės. Kam draskyti savo bičiulius.

Pagrįstai skundžiamasi, kad mūsų spauda pavėluotai pasiekia adresatą. Todėl pranešimus apie būsimus renginius skaitome irgi pavėluotai.

Net ir vietiniai laikraščiai vėluoja su savo informacija. Apie šeštadienio ar sekmadienio "bū- simus" įvykius sužinai tik antra- dieni, nes tą dieną spaudos leidi- nys per laiškininko malonę atsi- dūrė dežutėje. Ar ne piktą? Aiš- ku, kad taip. Pasaulis atžargėja. Ir mes patys prie to prisidedam.

Kokią išvadą galima būtų pa- daryti dėl tokio apkalautimo?

Tik ironišką: šiandien laikraš- čių leidėjams jau ir nesvarbu, ar kultūrinis įvykis buvo ar bus: svar-

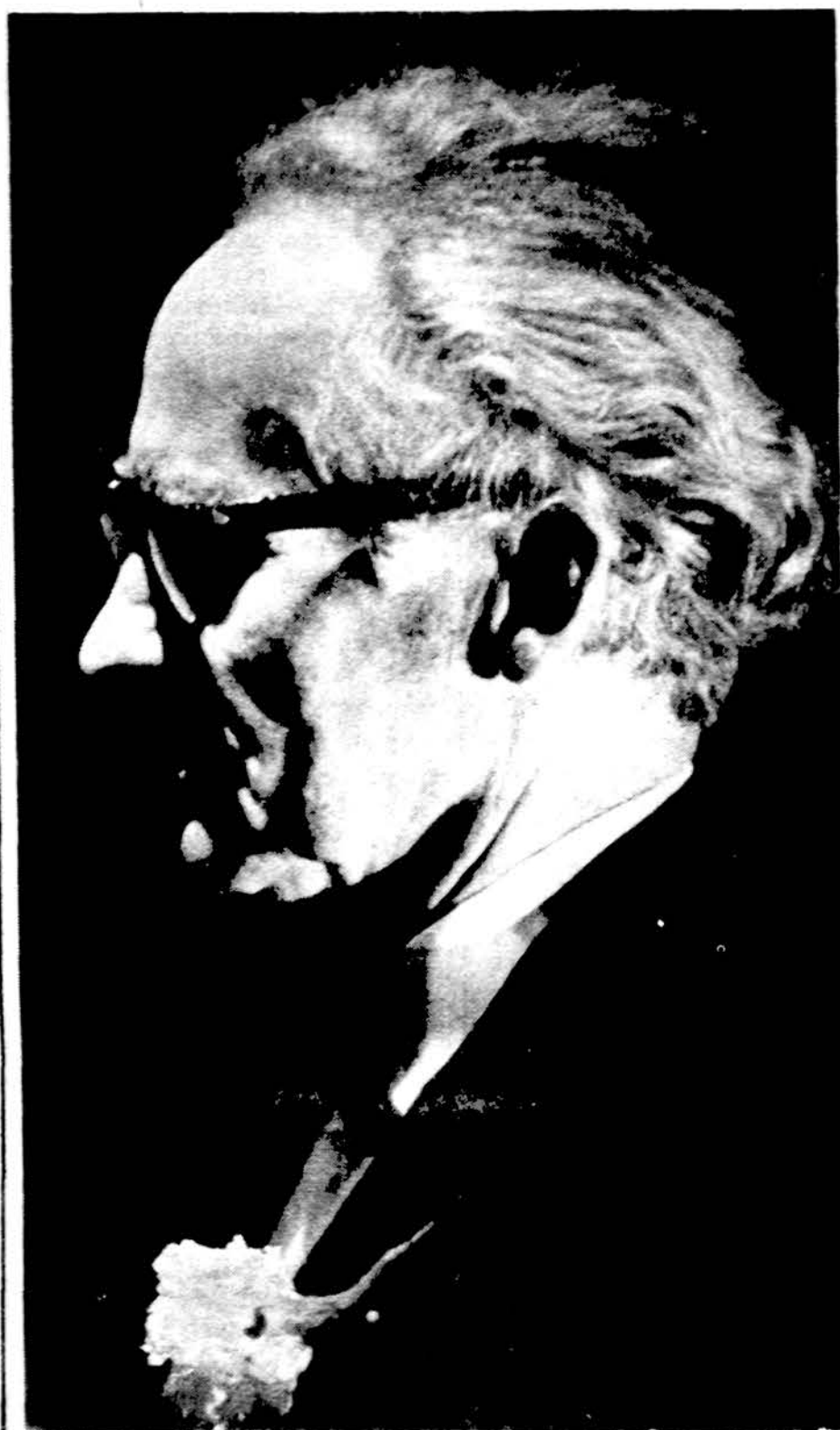
bu, kad pareiga atspausdinti žinu- tę tapo ištesėta.

Austrų poeto ir dramaturgo Hugo von Hofmansthalio dramoje "Kvailys ir Mirtis" veikėja Mir- tis taria šitokį užsklandos žodį: "Kokie keisti yra gyvieji, vis dar išvėlgiantys prasmę neprasmin- guose dalykuose".

Panašiai ir Kostas Ostrauskas savo dramų knygoje "Čičinskas" mato prasmę neprasminguose da- lykuose. Ar nebus tai vienas bū- dingiausių XX a. dramaturgi- jos bruožų — bandymas išju- dinti prasmingas tiesas ten, kur jų tiesų, įprastu žvilgsniu žvel- giant, nėra.

Žodžių projekcija į negirdėtas, neregėtas būsenas įmanoma, tik vaidinant ar kvailiojant.

Pr. Visvydas

Kompozitorius Julius Gaidelis, kuriam š. m. balandžio 5 d. sueina 70 metų. Nuotrauka Vytauto Maželio

reikių panoramoje rūpestis savo simfonine muzika — gal labiau- siai apleistas, dykyne virtęs lau- kas. Lig šiol nebuvo girdėti, kad tą problemą ar LB Kultūros tary- bos ar Lietuvių fondo kuluaruo- se kam nors rimčiau pajudinti knietėtų. Ogi, rodos, taip logiš- kai demokratiška būtų, kad mū- sų užteletės Lietuvių fondas kas- met skirtų taip pat ir simfo- niniam reikalui kokią pastovią stipendiją, kuri, sakysim, 2-3 me- tų slinktyje kaupdamosi, paga- liau įgalintų mus jau reguliariu būdu šią simfoninę spragą bent kiek užkaišioti.

Beje, jau labai seniai, taip se- niai, jog užmiršom net kada, simfoninį lietuvių kompozitorių koncertą beturėjome. Kiek mano žinios siekia, Chicagoje rūpina- masi, kad dar šį pavasarį čia įvyktų lietuviškos simfoninės muzikos koncertas, kuriame ša- lia M.K. Čiurlionio, VI. Jakubė- no ir J. Kačinsko veikalų būtų atlikta ir Gaidelio IV-toji simfo- nija. Be abejo, tai jo sukaktyje būtų bene pati vertingiausiaji dovana ne tik pačiam jubilatui, bet ir visai mūsų visuomenei. To- kios savosios kūrybos koncertinių išgyvenimų injekcijos gali ge- riausiai atgaivinti simfonisto kū- rybinio kraujo apytaką. Gyvoji koncertinė paskata, įžiebianti kūrybinį entuziazmą ir leidžian- ti pasimokyti iš savo klaidų, yra kiekvienam kūrėjui būtina. Juo labiau jau daug sukūrusiam. O.

Julius Gaidelis dar vis lig šiol,

atrodo, gali didžiulius stambiau- siais kūriniiais produktینگiausio mūsų kompozitoriaus vardu. To- kius kūrinių sąrašą pirmiausia puošia jo operos Dana ir Ginta- bos ar Lietuvių fondo kuluaruo- se kam nors rimčiau pajudinti knietėtų. Ogi, rodos, taip logiš- kai demokratiška būtų, kad mū- sų užteletės Lietuvių fondas kas- met skirtų taip pat ir simfo- niniam reikalui kokią pastovią stipendiją, kuri, sakysim, 2-3 me- tų slinktyje kaupdamosi, paga- liau įgalintų mus jau reguliariu būdu šią simfoninę spragą bent kiek užkaišioti.

Mano galva, ypač jo kanta- toms išeivijoj turėtų būti skiria- ma bent dvigubai daugiau dė- mesio negu lig šiol. Mum tikrai jau nedovanotina, kad jo kanta- tos Partizanų motina (J. Aiščio ž.) ir Giesmė apie Gediminą (B. Sruogos ž.) dar tebedulka lenty- noje, niekur nesulaukusios prem- jeros. Ir pakartotinai statomos, jos visos kantatos galėtų gražia- siai atlikti dvejopai palaiminga- funkcija, keldamos išeivių patri- otinę dvasį ir kartu prusinda- mos jų aukštesnį meninį skonį. Juk kaip tik jose stipriausiai iš- sikristalizavo Gaidelio lietuviš- kos pasaulėjautos kūrybinė paga- va, jo lietuviškosios dvasios in- tymių elementų pasamoninis nu- švitimas, ypač per jo savitą, nors ir labai panašėjančią į liaudiš- kąją, melodinę invenciją.

Kompozitorius ir kasdienybės krumpliai

Mudviejų pokalbio metu kom- pozitoriaus burnoj jau seniai

rūksta dailiai išriesta pypkutė. Ir jau kuris laikas pilyčiu- kė meiliai glaudosi prie šeim- ninko kojų. Jis katytę užsike- lia ant rankų. Pypkutė ar katy- tė? Kuri šių dviejų bičiulių jam brangesnė? I šį klausimą dabar jau, atrodo, lengviau atsakyti, nes ir energingoji ponė Gaideli- nė bandžiusi savo vyrą divorsuo- ti nuo šios dūminės draugystės, jau šioj kovoj irgi supasavo. Juk be pypkės kuogi tu, žmogau, bo- užtrenksi tą kasdieniškumą? Y- pač kai toji kasdienybės letenėlė Gaidelio niekad švelniai neglos- to! Va, žiemos rytais dar su tam- sa jis nuveža žmonelę Bostonan- i darbą ir apsisukes tuoj dumia Brocktonan mišij atgiedoti. Vė- liau dienos metu kerpa distancij- as į piano pamokas. Pirmadie- nių ir penktadienių vakarais la- šina prakaitytą vyrų seksteto ir mišraus choro repeticijoje. Šešt- adienių rytais čirškia su lituanis- tiniais žvirbliukais. Sekmadienį gi vargonininkui ir chorvedžiui, kaip patys žinote, pati karčia- siųgi darbymetė.

O jau 27 metai, kai jis be jo- kio pertrūkio pluša su tais Bosto- no ar Brocktono lietuviškais choralais. Kaipgi beapskaičiuoti, kiek jo šiame darbe širdies pa- aukota ir išsekinta sveikatos? Tik jo geležiniu ryžtu dar ir da- bar tame Brocktone tebedainuo- ja, meniškai vis progresuodamas, visoj Bostono apygardoj vienin- telis lietuvių chorų mohikanas - Šv. Kazimiero par. mišrus choras. Bet kai kitose kolonijose spauda savo vietinių sambūrių veiklą dažniausiai pasitinka net per garsiais perliaupsinimo trimitais, kažkodėl kai kurie Bostono ko- respondentai, kaip tik priešingai, yra apsirgę perdėto rezervuotu- mo ligėle, Brocktono pasišven- telių darbus traktuodami perne- lyg oficialiai, atkištinau...

O, tas patėviškas spaudos šaltumas net ir po sėkmingiau- sių choro pasirodymų, aišku, mano choristų akstinamai nevei- kia, — sielojasi kompozitorius, raminašas vis tiršėjančių bi- čiuliškų dūmų.

Kai aš palyginu šį kasdieniš- ko veido Gaidelį šitoj rožinėj dū- minėj aplinkoj su anuo kitu — simfoniniam sukūryj padangė- mis lekiiančiu sparnuočiu, nu- stembu kontrastine to paties žmogaus transformacija. Dėl to visų mūsų akys jo šioje sukakty- vės visų pirma, žinoma, viltinai nukrypsta į aną skrajūną, mūsų muzikinio Parnaso gyventoją. Juk jis yra vienas iš tos mažos saujelės mūsų kompozitorių, ku- rių kūrybos rinktiniai puslapiai, jei tik mes mokėtume vienodai gerai čia organizuotis ir meni- niu ir finansiniu atžvilgiais, ga- lėtų be nuoraudžių mūsų repre- zentuoti ir amerikietiniame kla- sikinės muzikos forume. Galbūt net nemažesniu pasisekimu, ko- kį čia turi, sakysim, jų toks žy- mūnas kompozitorius Roger Ses- sions, kai kuriais savo kūrybi- niais aspektais netgi labai pana- šus į mūsų modernistą.

Tad bent mintytį keldami už mūsų brangųjį Jubilatą lietuviš- ko midučio sklidinę taurę, pa-

(Nukelta į 2 psl.)

Tylioji scenos jubiliatė

Yra žmonių, kurie savuosius gimtadienio jubiliejus garsina spaudoje, o yra ir tokių, kurie tuos gyvenimo faktus pamini sau tyliomis, praeina negirdomis.

I paskutiniųjų kategoriją yra priskaitytina Vera Solovjova — Oleka-Zilinskienė, buv. Maskvos Dailės, II-jo Maskvos Dailės ir Lietuvos Valstybinės dramos teatro aktorė, a.a. Andriaus Olekos — Zilinsko, mūsų Valstybinio dramos teatro novatoriaus, našlės, dabar gyvenanti prie New Yorko.

Apščiui šios aktorės jubiliejų nusilko praeitini negirdomis, nors teatrui įėjai dirbo visą savo gyvenimą. Galbūt tik josios 85 metų sukaktis buvo prismačiau iškilmingiau ir plačiau: jos buvo mokiniai, draugai ir bičiuliai bei artimieji giminės padarė jai staigmeną ir susirinko pobūviui.

Šiuo metu pristatyti mūsų skaitantiesi visuomenei šią teatro darbuotoją, atidavusią dalį ir mūsų Lietuvos Valstybinei dramai.

Vera Solovjova gimė 1892 metų pradžioje Sevastopolyje — Kryme, kilmingoji kariškos šeimoje. Maskvoje mokėsi Imperatoriškoje mergaičių gimnazijoje — internate, skirtoje kariškių vaikams, kur buvo griežta disciplina ir krepiausias dėmesys ir humanitarinių mokslų šakas, svietimas kalbas (turėdavo vieną dieną kalbėti prancūziškai, o kitą — vokiškai ir net nebuvo leidžiama savo tarpe rusiškai kalbėtis) bei literatūrą. Todėl mokinės mokėdavo atmintinai gausybę poetų.

Vera dažnai savo draugams deklamavo eilėraščius pavydindama ir net pravirkdindavo savo mokslo drauges, rečiduodama tragiškas poetas. Mergaitės taip pat buvo mokomos ir muzikos.

Vienas iš mokytojų buvo ir garsusis S. Rachmaninov, pianistas — kompozitorius. Vera mėgo skambinti pianinu ir buvo čia gerokai pažengusi, todėl jai tekdavo dalyvauti gimnazijos pasirodymuose, koncertuose.

Mokinės buvo dažnai vedamos i teatrą, ir didžiausia bausmė būdavo nepatekti į tokią išvyką. Vera gimnaziją baigė, gaudama sidabro medali.

Vera Solovjova i Maskvos Dailės teatro dramos mokyklą — studiją pateko atsitiktinai. Josios draugė ėjo laikyti stojamųjų egzaminų dramos mokyklon. Draugės prikalbinta palaikyti jai kompaniją, Vera susigundė pamėginti savo laimę dėl juoko, šiaip sau. Nuėjo kartu. Tuo metu reikėjo egzaminuotis padeklamuoti eilėraščius i pasakėčia.

Pakvietė ir ją egzaminams. Dabar Vera pirmą kartą pamatė žinomą K.S. Stanislavskį, Nemirovič — Dančenko ir kitus Maskvos Dailės teatro aktorius — komisijos narius.

Aišku susijaudino, pasijuto nedrąsiai, nors ir nepaprastai grakščiu reveransu, išmoku mokykloje, pasveikino komisiją. Pabaigus deklamaciją, ją pasiūkė Stanislavskis prie stalo ir paklausė, ar negalėtų perbėgti per kambarį ir pavaizduoti „gai-dį“? Jinai sutiko atlikti šią improvizaciją, ir tuo egzaminai baigėsi.

Sekančią dieną dideliu nuste-bimui teatro lentoje pamatė savo pavardę. Šalia josios buvo dar viena pavardė — Marijos Idanovos, kuri vėliau tapo Veros geriausia draugė. Iš 250 laikusių egzaminus tik jos dvi buvo priimtos i dramos mokyklą.

Dramos mokykloje buvo mokoma balso pastatymo, taros, fechtavimosi, šokio (klasikinio ir išraiškos), vaidybos technikos,

VITALIS P. ŽUKAUSKAS

improvizacijos, ruošiamos scenos iš veikalu ir kartu reikėdavo dalyvauti dramos pastatymuose.

Pirmasis Solovjovos pasirodymas Maskvos Dailės teatre buvo „Boris Godunovo“ spektaklyje, baltasis scenoje — minioje, be žodžių. Toliau teko pasirodyti Grybojedovo veikale „Vargės dėl proto“, vėl baltasis scenoje, tik šį kartą reikėjo jau šokti ir savo tarpe kalbėtis prancūziškai (taip reikalavo režisierius), bet publi-kai negirdint.

Šalia dramos studijų įėjai 3 metus mokėsi modernaus — iš-raiškos šokio pas Izadorą Duncan mokinę Rabenek.

Vieną vasarą šokio grupė bu-vo pakviesta gastrolėm Vokietijon ir Anglijon. K.S. Stanislavskis buvo priešingas bet kokiems pasirodymams savo mokinių ne MDT scenoje, bet antrasis direk-torius Nemirovič — Dančenko peršėkėjo Stanislavskį i 8 mer-gaitės, jų tarpe ir Vera, išvyko gastrolėm.

Stanislavskui suorganizavus vadinamą Maskvos Dailės teatro pirmąją studiją, kuri vėliau tapo II Maskvos Dailės teatre, Vera Solovjova buvo jon priimta i gil-lio žinias, kad visapusiškai susi-pažintu su Stanislavskio sistema bei metodu.

1913 m. sausio 15 d. buvo Pir-mosios studijos debiutas, kuriam parinkta Heijermanso 4 pav. pje-sė „Vilties sudužimas“. Ją režisė-vo R. Boleslavskis, prižiūrimas Stanislavskio. Vera Solovjova vaidino pagrindinį jo vaidmenį.

Primintina, kad šis veiklas 1936 m. buvo pastatytas i Klai-pėdos Valst. dramos teatre, reži-suojant R. Juknevičiui, ir vadi-nosi „Viltis“.

Vėliau sekė ir kiti veikalai, ku-riuos vaidino Solovjova, o josios partneriai buvo žinomieji to me-to aktoriai. Ji vaidino įvairias ro-las ir labai sėkmingai. Žymesnie-ji vaidmenys buvo atlikti: Slovac-kio „Balladina“, D'Annunzio „Jorio dukter“, Beecher — Stowe „Dėdės Tomo lūšnėlė“, Gorkio „Dugne“, Čechovo „Dėdė Vania“, Dickenso „Svirplys užkrosny“ ir kituose.

Pvz., Dickenso „Svirplyje“ So-lovjova vaidino aklą Kalebą duk-terį Bertą. Šiame pastatyme Ka-lebą vaidino M. Čechovas (vė-liau dirbęs i Lietuvos Valst. dra-mos teatre), o Mr. Tackleton garsusis E. Vachtangovas.

Apie Solovjovos sukurta vaid-menį kritikas Solus taip rašo: „Iš aktorių tenka pirmiausia pa-žymėti akląją Bertą. Jos ekspresy-vus veidas kartais buvo pripildy-tas didžios tragedijos ir visada pasiekdavo aktoriško saiko rei-kaškus. Rolė vaidino didelio ir tikro talento jauna aktorė Ve-ra Solovjova, apšviesta savo žavesio ir jaunystės.“

Solovjova dažniausiai vaidin-davo stiprių charakterių ar tra-giškas roles. Kritikas P. Markov apie ją išsireiškė: „Jos kelias yra nuo psichologiniai stiprios dra-mos iki tragedijos. Tai matyti iš jos sukurto vaidmenų... atrodo, kad aktorė atsiplėšia nuo kont-rolavimo formos... ir publika iš-girsta riksmą tikro skausmo, žo-džių, jausmų. Iš Solovjovos mes ir tikimės tragedijos iškilningumo scenoje“.

1920 m. Vera Solovjova išė-kėjo už Andriaus Olekos — Zilinsko ir tais metais atvažiavo Lie-tuvon. Tačiau čia nepavyko pri-apti prie organizuojamos Dailės mokytojų draugijos vaidybos Kaune, būsimos Valstybinio dramos teatro. Tuomet įėjai i jo didžiam režisieriui Andriui O-lekai — Zilinskui.

prie „Šikšnosparnio“ grupės, ku-rią sudarė buv. Maskvos teatrų aktoriai, vad. Bražeco. Šioje gru-pėje buvo ano meto garsieji ak-toriai Kniper — Čechova, Kačalo-vas ir kiti. Vėliau ši grupė per-sikėlė Čekoslovakijon ir buvo ži-noma, kaip Prahos grupė, plačiai gastroliavusi po Europos did-miestus.

1922 m. Stanislavskio kvieti-mu dalis šios teatro grupės ak-torių grįžo i Maskvą — Dailės te-atran. Jų tarpe ir abudu Zilins-kai. Kiti gi liko užsienyje.

Sugrįžusi Maskvon, Vera buvo viena iš žinomesniųjų aktorių ir pagrindinių vaidmenų įvairiuose veikaluose interpretatorė.

1929 m. Andrius Oleka — Zi-linskis buvo pakviestas prisijun-ti prie jau veikiančio Valstybi-nio Dramos teatro Kaune. Tuo kvietimu pasinaudojo ir tais pa-čiais metais išvyko iš Sov. Są-jungos, o Vera atvyko Lietuvon 1931 metais.

Išvykimas buvo sutvarkytas oficialiai, mūsų diplomatams J. Baltrušaičiui ir Ign. Šeiniui tar-pininkaujant. Leidimas išvykti buvo duotas todėl, kad abu Zi-linskai buvo neatsisakę Lietuvos pilietybės ir kaip Lietuvos pilie-čiai išvyko savan kraštan.

Atvykus buvo priimti i Valsty-binį dramos teatrą. Statant M. Čechovui Šekspyro „Hamletą“, pagrindinį Hamletą vaidmenį vaidino Andrius Oleka-Zilinskis, o karalienę — Vera Solovjova — Zilinskienė, kuri savo vaidybą i lietuvių kalbos mokėjimu bei ta-rena nustebino visuomenę ir kri-tikus.

Net prezidentas Ant. Smeto-na, žiūrėjęs „Hamletą“, Vėrai Solovjovai pasakė komplimentą už lietuvių kalbos mokėjimą vartojimą. Tą įvykį dar i šiandien ji-nai prisimena ir jį labai vertina.

Jos lietuvių kalbos mokytojai buvo Andriaus senelis ir rež. Kastantas Gliniskis, o ruošiant „Hamletą“ spektaklį lietuvių kal-bos ją mokė kalbininkas prof. Balčikonis, kurį aktorė mini su dėkingumu.

Solovjova taip pat vaidino Bairono „Manfrede“ Nemizida. Zilinskai iš Lietuvos, per Pary-žių atvyko Amerikon, kur A. O-leka — Zilinskis mėgino laimė Broadway, o Vera Solovjova pa-suko pedagogikos keliu — atidėrė vaidybos studiją Carnegie Hall, New Yorko miesto centre.

Amerikiečių teatro žmonių tar-pe Vera Solovjova yra labai ver-tinama, kaip Stanislavskio siste-mos — metodo didelė žinovė ir kaip gera pedagogė, mokanti medžiagą perteikti savo moki-niams. Keletas jos mokinių yra patekę i Broadway ir i Holly-woodą.

Vasaros metu daugelį metų ji-nai buvo kviečiama vaidybos dėstyti specialiuose dramos kur-suose, Kalifornijoje, N. Carolina dramos mokyklose ir kitose vie-tovėse.

Be Solovjovos Amerikoje dar yra keletas Maskvos teatrų ak-torių, gyvenančių New Yorke — Bo-ris Belostocki ir Natalja Boleslav-skaja, o San Francisco — Alek-sandr Sergejevič Orlov ir Tamara Kristoforovna Dekarhanova.

Iš pedagoginio darbo prieš ke-lėtą metų Solovjova pasitraukė poilsui ir šiuo metu rašo savo prisiminimus apie teatrinę karje-rą i įdomius savo išgyvenimus.

Turiningas Veros Solovjovos — Oleka — Zilinskienės gyvenimas yra vertas išsamesnės studijos, nes to gyvenimo dalis priklauso ir mūsų lietuviškajam teatrui i jo didžiam režisieriui Andriui O-lekai — Zilinskui.

Vera Solovjova — Oleka-Zilinskienė

Stratfordo festivalio 27-tojo sezono programa

ALFONSAS NAKAS

Nors ateinančiai vasarai kana-diškis Stratfordo festivalis paruo-šė truputį mažiau veikalu, negu perėitais metais, bet šis sezonas bus ilgiausias festivalio istorijoje. Pirmasis spektaklis, gala-vakaras, įvyks birželio 4, o paskutiniai vaidinimai užsibaigs tik po pil-nų penkių mėnesių, lapkričio 4. Iš tikrųjų, visuose trijuose teat-rouose jau bus vaidinama nuo ge-lužės 7, bet gegužė skirta spe-cialiai publikai — mokyklų eks-kursijoms.

Ką šią vasarą Stratfordo teat-rose matysime?

Pradėkime William'o Shakes-pearo veikalais, kurių statoma septyni: keturi Festivalio teatre, du Avon ir vienas Third Stage teatre. Festivalio teatre bus vadi-nama: *Love's Labour's Lost* (nuo birželio 5 iki lapkričio 2), *First Part of Henry IV* (birželio 6 — lapkričio 1), *Second Part of Henry IV* (birželio 7 — spalio 31) ir *Othello* (rugpjūčio 8 — lapkri-čio 4). Avon teatre — *Richard II* (birželio 6 — lapkričio 3) ir *King Lear* (spalio 5 — lapkri-čio 4). *Richard II* dramoje kara-lių Richardą pamainomis vai-dins trys aktoriai: Nicholas Pe-

nnell, Frank Maraden ir Stephen Russell. Išidėmėtina, kad *King Lear* bus pastatyta tik pačiame sezono gale, tik viename mėnesiui, tad bus gal tik keliolika spektak-lių, kas Stratfordo festivalyje re-tokai tepasitaiko. Galima spėti, jog i festivalio kolektyvą iliejus pasaulinio garso aktorių Peter Us-tinov, sezono gale, karaliaus Lear'o vaidmenį jam bus leista tik „apšilti“ ir kad sekančiam se-zone jis jau vaidins kelias pa-grindines roles. Pagaliau Third Stage teatre matysime *The Tam-ing of The Shrew* (liepos 1 — spalio 7).

Sezono repertuaro kiti šeši ve-ikalai yra įvairių autorių. Shel-don Rosen'o *Ned and Jack* sta-tomas Avon scenoje (birželio 5 — liepos 28). Tai, atrodo, dvie-jų Broadway aktorių (John Ba-rrymore ir Edward Sheldon) gy-venimo drama. Oscar Wilde ko-medija *The Importance of Being Earnest* matysime Avon scenoje birželio 7 — lapkričio 4. Su ne-paprastu pasisekimu ji Stratforde vaidinta 1975 ir 1976 metais. Be-veik visą sezoną (birželio 5 — spalio 27) Avon teatre teis Philip Barry muzikinio veikalo *Had-dins* trys aktoriai: Nicholas Pe-

Lietuvaitė Stratfordo festivalyje

Džiugu matyti mūsų jaunus profesionalus, sėkmingai dirban-čius savo srityse, o ypač tuos, ku-riais apsisprendė už vadinamąsias nepelningas profesijas, kaip pvz. ėikagietė Ingrida Blekytė, pasi-rinkusi scenos meną.

Teatras Ingrida sužavėjo, ka-da ji vaikystėje paragavo „scenos burtų“, dalyvaudama akt. Z. Ke-velaitės — Visockienės režisuo-tuose vaidinimuose. Jaunimo centro sceną vėliau pakeitė Vi-ktorijos universitete, Britų Kolumbi-joje, Kanadoje.

Gražus Viktorijos miestas ta-ko antraisiais Ingridos namais.

Ten ji gyvena ir pastoviai dirba Belfry teatre.

Garsiojo Stratfordo teatro Ka-nadoje direktorius, Robin Phil-lips, kasmet renkasi aktorius Šek-spyro festivaliui. Šiame festivaly-je vaidinti kartu su scenos gar-se-nybėmis yra kiekvieno jauno ak-toriaus svajonė. Džiaugiamės, kad Ingridos gabumus ir gerą pa-sirodymą R. Phillips įvertino, ir ji šį metų festivalio sezoną vai-dins Lorcos „Yermoje“, E. Bond „Moteryje“ ir Šekspyro „Ričar-de II-jam“. Šekspyro Festivalis Stratfordo teatre tęsiasi nuo balan-džio iki lapkričio mėn.

Sveikiname jauną aktorę, lin-keidami geriausios sėkmės! Ingrida yra baigusi Marijos aukštesniąją mokyklą, Chicago Aukštesniąją liutnistinę mo-kyklą; ji dalyvavo atelintinukų

skutinis Avon teatro veiklas, Edward Bond'o *The Woman*, bus vaidinamas tarp rugpjūčio 7 ir spalio 13. Tai drama, vaiz-duojanti senovės Troją ir Grai-kią, su pagrindine veikėja kara-liene Hecuba. Niekada anksčiau nevaizdinta Šiaurės Amerikoje.

Galiausiai, nuo vidurio sezo-no bus vaidinami du veikalai Third Stage scenoje. Tai Steve Petch'o dramos *Victoria* pasauli-nė premjera (rugpjūčio 8), ku-rią seks virtinė spektaklių iki rug-pjūčio 29 ir iš Federico Garcia Lorca veikalo *Kenneth'o Dyba* scenai pritaikyta drama *Yerma*, festivalyje užtruksianti nuo rug-pjūčio 25 iki spalio 6.

Vaidinančio personalo, kurį čia vadina „The Company“, yra 84. Jų tarpe randame, be anks-čiau minėtų keturių karalius vai-dinsiančių vyrų, apščiui aktorių, kuriais galėtų didžiutis geriausi pasaulio teatrai. Štai keliolika: Richard Monette, Domini Blythe, William Needles, Marti Mara-den, Eric Donkin, Martha Hen-ry, William Hutt, Douglas Rain, Jennifer Phipps, Graeme Camp-bell, Amelia Hall, Lewis Gordon, Max Helpmann, Diane A'Aqila.

Vėl visiškai susveikęs ir įvai-riais problemomis nugalėjęs, vyriausio režisierium bei meno vadovu lieka dinamistinis Robin Phillips. Jo pavaduotojas ir vyriausias dramaturgas — Urjo Kareda. Ki-tų šešių režisierių tarpe yra anks-tesniais metais pagarsėję Peter Moss, Pamela Hawthorn, Zoe Caldwell. Nebeminėsiu sceno-vaizdį bei kostiumus kuriančių dailininkų, nei muzikinį foną tei-kančių kompozitorių. Per daug už imtų vietos, o vaidinimų nema-žiusiems jų pavardės dar mažai ką tasako.

Stratfordo festivalis pasižymi ir aukštos kokybės koncertais. Šią vasarą įvyks keturi džazo ir du kanadiečių pop-muzikos kon-certai (šitokia priešingybė sce-nos klasikams!). Štai džiazas: lie-pos 2 — Dizzy Gillespie; liepos 9 — Sarah Vaughan; rugpjūčio 6 — Preservation Hall Jazz Band; rugpjūčio 13 — Gary Burton kvartetas. Pop-muzikos: rugpjū-čio 20 — Valdy; rugpjūčio 27 — Kate and Anna Garrigle. Visų šešių koncertų herojų pa-vardės man absoliučiai nieko ne-sako. Bet tikrai, kad modernios muzikos mėgėjams, ypač jauni-mui, yra žinomos.

Eventualiems Stratfordo festi-valio lankytojams visų pirma pa-tariu parašyti laiškėli i papraš-tyti brošiūros „Stratford 1979“. Joje rasite visą informaciją ir smulkų, aiškų viso sezono vaidi-nimų planą. Rašyti adresu: *Festival Box Office, P.O. Box 520, Stratford, Ontario N5A 6V2* (Ca-nada). Rašyti nedelsiant, nes bi-lietų kasa, užsakymams raštu, jau veikia nuo kovo 5. Gavę brošiūrą „Stratford 1979“, rasite

Kompozitoriaus Juliaus Gaidelio sukaktis

(Atkelta iš 1 psl.)

linkėjime jam pirmiausia po draskiais kasdienybės bei am-žiaus krumpiais kūrybiškai mie-kad nepalūžti ir, senosio Goethės pavyzdžiu, visad išlaikyti kūrėjo jauną dviasį.

Už dar ilgoje būsimųjų pa-vasarių vilkstinėje kasmet skai-čiai pražysta jo panamėjęs ug-niaspalvis rožynas, džiaugsmi-n-gai sveikindamas savo šeimini-n-ko vis naujų kūrybinių žiedų iš-siskleidimą ir kvepėjimą.

ir telefono numerius, kuriais bi-lietų užsakymai bus priimami nuo balandžio 30.

Už Stratfordo festivalį ir to-liau keliu abi rankas. Stratfordo festivalio grožybės siūlas kiek-vienam pagyventi.

Nauji leidiniai

• Lidija Šimkutė, **ANTRASIS ILGESYS**. Eilėraščiai. Išleido Al-gimanto Mackaus Knygų leidi-mo fondas 1978 m. Chicagoje. Tiražas 600 egz. Library of Con-gress Card Number: 78-74205. Spaudė M. Morkūno spaustu-vė Chicagoje. Leidinys 80 psl., ki-tais viršeliais, kaina — 5 dol., gaunamas ir „Drauge“.

Australijoje gyvenančios auto-rės debiutas — pirmoji knyga. Išėjvijos aplinkoje tai dvigubas džiaugsmas — naujas žmogus, rašantis lietuviškai. Žinoma, vi-sa tai mūsų neapalaiduoja, nu-o įprastų grožinės literatūros krite-rijų, net ir išieiviskose sąlygose, net ir laukiamų debiutų atve-jais.

Lidija Šimkutė, atrodo, terpti-na jaunėsiųjų mūsų poezių draugystėn, kurios savo poetinių posmų miniatiūrose, besigru-damos su žodžio lankstumu, ne kartą nužiedžia visai simpatin-gas eilėraščių vazeles. Čia turime minty ir O. Mikalaitę, ir M. Stankuviene — Saulaitę, A. Ve-čiūnaitę. Sios vėl galėtų sušauk-ti su kitomis dviem: Dangule Sedūnaitė ir Vitalija Bogutaitė. Kiekviena iš jų, kai kuo skirin-ga, kai kuo i giminę, galėtų būti ir kitų mūsų moterų grupės, darančios šionyštės mūsų pe-djos raidoje jau grynai „išieivis-ka“ ir pačios jauniausios: Zivile Bi-žė mokyklą, kurion įrašytas lai-šytė, Eglė Juodvalkytė, Teresė Pautienė ir Austė Pečiuraitė.

Realistinės aplinkos žodžiais kalbėti apie neraišybę arba per-keistą raišybę yra i Lidijos Šim-kutės ši pirmą pradę pastanga.

Siekiu mėlynos erdvės, Nes juodžemio grumstas

Zydra erdvė akinanti, Kai juodžemio grumstas

Erdvė man nepasiekiamą, Kol juodžemio grumstas

Tu šieini, Bet manęs nepaleidi. Palikdamas raktus, Išleidamas duris (73 psl.).

• **LYRE FRUIT in Light** by Artyjas Vilksas. Trumpų miniatiūrinių eilėra-ščių, parašytų anglų kalba, 32 psl. rinkinukas. Kaina 1 dol. Autoriaus adresas: Artyjas Vilksas, 300 Varick St., Jersey City, N. J. 07302.

Ingrida Blekytė

veikloje, vadovavo tautinių šo-kių grupei „Puntukas“ ir tauti-nis šokius dėstė Kr. Donelaičio liutnistinėje mokykloje.

Nj

Kompozitorius Aloyzas Jurgutis apie „Emiliją Platerytę“

Kam ir kada gimė idėja tragiškai Marijos Platerytės gyvenimą paversti muzikinės drama?

Kiek man yra žinoma, rašytojas A. Kairys šį libretą parašė penkiai. I mano rankas jis pateko prieš porą metų. Kadangi mano gyvenime yra nemažai dramatinės momentų, šis libretas man iškart patiko savo dramatiškumu, vaizdinga kalba, savo įvairumu veiksmo vystymo atžvilgiu. Noriu priminti, kad šį veikalą dedikuojau savo mylimai žmonai Marijai, dar vis kenčiančiai už geležinės uždangos.

Ar struktūriniai veikalo tekstui reikėjo būti libretistui rankose ir paskui jau kompozitoriui teko prie jų prisitaikyti, ar kompozitoriaus ir libretisto tartis nuo pat sumanymo pradžios?

Kadangi kiekvienas individas žiūri savaip į gyvenimą, turi skirtingą charakterį, savaip sprendžia gyvenimo problemas, tai, kaip, taisyklė, kompozitorius, žiūrėdamas į libreto minties vystymą, eiga ir charakterius per savo individualią prizmę, detales mato trepti kitokias, negu teksto autorius. Su rašytoju A. Kairiu, rašant šį veikalą, buvau artimame kontakte. Iškalbėję, ir vienas, ir antras keisdavome nuomones be kovos. Stengėmės padaryti, kaip galima, geriau.

Noriu pridurti, kad, kaip taisyklė, libretistai dažnai yra tik rašytojai, poetai, bet nėra geri muzikos žinovai. Libretistui svarbi sklandžia, vaizdinga kalba išreikšti savo idėją, sukurti ryškius charakterius. Kompozitoriui svarbu ne tik muzikos pagalba išreikšti veikalo idėją, sukurti ryškius charakterius, jam taip pat svarbu išbalansuoti viso veikalo eigą: turėti chorų, duetų, arijų, orkestrinių interų ir pan. Libretistas, pereinamas eiliuota kalba, kokio nors personažo charakteristiką, dažnai prirašo labai daug. Tuo tarpu kompozitorius jau vien muzikos garsų pagalba, be teksto, gali sukurti atitinkamą nuotaiką, norimą charakterį. Už-

Kompozitorius Aloyzas Jurgutis, parašęs „Emiliją Platerytę“ muziką (libretas Anatolijaus Kairio). Pats kompozitorius ir diriguos abiem pastatymo spektakliams.

tat dažnai kompozitoriai, tarmiesi su libretistu, trumpina tekstus. Tarp kitko, kiek prisimenu, Beethovenas, rašydamas operą „Fidelio“, berods pakeitė net keletą libretistų (atrodo 5), nes jie savo charakteriu labai skyrėsi nuo Beethoveno, ir Beethovenui jų minties vystymo būdas buvo svetimas. Beethovenas, būdamas kieto charakterio, jokių kompromisų čia nedarė.

Ankstesni du Jūsų veikalai „Pamario pasaka“ ir „Kulgrinda“ buvo, galima sakyti, dar ne istorinio, o labiau priešistorinio — mitologinio pobūdžio. O dabar štai jau ir istorinė Platerytė. Sakytai, ar šiai istoriškumui nevaržo kompozitoriaus fantazijos, ir kokios muzikos čia galima

tikėtis, vaizduojant 19 šimtmečio pradžios epochą?

Taip, istorinis veiklas tam tikra prasme išspraudžia kūrėją į vaizduojamojo laikotarpio — epochos rėmus.

19-to amžiaus pradžia, tai prieštaravimų pilnas laikotarpis. Grafų, bajorų rūmuose skamba iš Vakarų Europos atėjusi klasikinė, romantinio pobūdžio muzika. Sulenkėjusi bajorija mielai prisiima lenkiškąją kultūrą. Okupantas rusas bruka lietuviams savo muziką — anuo metu populiarią čigoniską — rusišką romansą. Tuo tarpu paprastų žmonių pirkelėse skamba senosios lietuvių dainos, kurias lietuviai kamiečiai paveldėjo iš savo tėvų ir senelių. Kurdamas „E. Platerytę“, visa tai privalejau turėti omeny. Pagrindinė veikėja Emilija — šviesi istorinė asmenybė, nešusi tautai išsilaisvinimo idėjas, negailėjusi savęs kovoje su okupantu. Nors ji lietuviškai kalbėjo, nevengė prisipažinti lietuve, tačiau aplinka, jos auklėjimo būdas apsprendė tai, kad ji, mano supratimu, buvo tipiška aukštojo luomo atstovė, vakarietiškosios internacionalinės kultūros vaikas — auklėtinis. Visa tai turėdamas minty, Emilijai arijas ir duetus rašiau klasikines — romantines muzikos stiliuje. Mano supratimu, lietuviška kaimo daina negalėjo dar tuo metu Emilijos širdyje surasti tinkamo kampelio. Klasikinės muzikos stiliuje parašytos taipgi grafo Platerio ir bajoro Stukos arijos.

Liaudinės scenose klausytojas išgars lietuviškų kareiviškų, partizaninių dainų intonacijas. Jas atliks sukilėliai.

Vaizduodamas rusų generolą, įvedu truputį čigoniskio romano intonacijų, kurios šiuo atžvilgiu labai tinka, paryškina generolo asmenybę, jo charakterį.

Kiek pačiame veikalė yra grūno istoriškumo ir kiek nebūtinai jau istorišką „pagrąžinimą“, leistinu ir beveik neįsivertintiems tokiais atvejais?

Be abejo, įvairūs pagražinimai reikalingi. Rašytojas A. Kairys neradė istorijos vadovėlio, bet, remdamasis istoriniu faktu, įvairia išlikusia medžiaga, savaip atkūrė tą istorinį momentą. Kitas autorius, be abejo, tame laikotarpyje, Platerių gyvenime, surastų kitokių detalių. Aš nema-

Nerija Linkvičiūtė pagrindinėje Emilijos Platerytės rolėje, to paties vardo muzikinėje dramoje, kurią stato „Dainavos“ ansamblis Chicagoje kovo mėn. 31 d. ir balandžio mėn. 1 d.

nau, kad rašytojas A. Kairys ir aš būtume rimtai nusikaltę, truputį kai ką paryškindami, gal kiek atitrūkdami nuo realių faktų. Net ir istorikai juk dažnai mėgstą pagražinti faktus bei įvykius.

Žiūrovui jau iš anksto idomu sužinoti visų trijų veiksmų pobūdį, jų turinį ir muzikinę slinktį. Gal pora žodelių apie tai?

Ši opera yra trijų veiksmų, keturių paveikslų. Pirmasis veiksmas vyksta Platerių dvaro kieme. Nelaikant atvyksta seno rusų generolo, Daugilio tvirtovės komendanto ir karo mokyklos viršininko, pasiuntinys su generolo laišku, kuriame jis prisipažįsta mylįs Emiliją ir prašo jos rankos. Emilija griežtai atmeta pasipiršimą, pareiškdamas, kad meilės tarp jų niekada negali būti, nes „jūs rusas, o aš lietuvis“. Šis veiksmas komiško pobūdžio.

Antras veiksmas vyksta lauke, šalia kalvės. Sukilėliai dainuoja ryžtingas veržlias dainas, ruošiasi sukilimui.

Trečiojo veiksmo pirmo paveikslas vyksta pamiškė, sukilėlių stovykloje. Sukilėliai laukia ryto, kada įvyks lemiamas mūšis, nes juos apsupo net 3 rusų divizijos. Antrasis paveikslas — Emilijos mirties scena.

Ar tai bus daugiau arijų, duetų bei kvartetų, ar chorų veiksmas? Ar ieškote balanso tarp vieno ir kito? Kaip ir kuriose veikalo vietose vieni ir kiti labiausiai galės pasireikšti?

Bandžiau ieškoti balanso — nenorėjau nuskriausti nei choro,

nei solistų. Stengiausi sukurti masinių scenų, kur galėtų pasireikšti choral, bandžiau sudaryti galimybę kiekvienam solistui atlikti ariją, kuria jis galėtų charakterizuoti save, bandžiau įterpti nuosirdžius, jausmingos muzikos eiliniams klausytojui, kuri ji priverstų įsijauti, susikaupti, pergyventi — aktyviai dalyvauti veiksmu. Kaip minėjau, yra chorinių dainų, trio, duetų ir solo numerių.

Kuo ir kaip apilai atlieps šį jau gana tolimos praeities dramą ir šiandieninio žiūrovo širdį?

Nors buvo tamsoka, aiškiai matiau jo šviesias akis, žvilgsnį, ir mane tuo švelniu, glostančiu žvilgsniu, koku dar niekas iki šiol nebuvo į mane žiūrėjęs. — Angelas, sakysiu jai, štai kas atvedė. — Pasakė tyliai, kiek prikimusiu balsu. — Ar ne, Juozai? — kreipėsi vėl lyg juokais į savo vyresnįjį draugą. — Angelas, — pridūrė dar kartą, vis neatitraukdamas savo žvilgsnio nuo manęs. Bet Juozas jau pajudėjo iš vietos. — Sudie, panele, — tarė jis, — tavo traukinys tuoj ateis. Turi paskubėti, — O juo nesirūpink. — Abu vyrai žengė pirmyn. Aš taip pat pasisukau eiti atgal į stotį. Žvilgtelėjau per petį. Jaunesnysis vyras, kurio net vardo nežinojau, taip pat pasisuko mano pusėn. — Linksmų Kalėdų, panele, — daug tyliau — Angele... lyg atodūsis pasivijo mane... Ar jis tikrai tai pridūrė, ar tik man taip pasigirdo... — Eja atgal į stotį susimąstius... Jaučiausi keistai laimingai ir net linksmai. Net nerūpėjo, kad galiu nesusipėti į traukinį. Bet stotį pasiekiau greičiau, negu tikėjau. Net nustebau, kaip netoli man teko eiti. Stotyje dar turėjau palaukti keletą minučių savo traukinio.

Kūčias ir Kalėdas praleidau linksmai ir savo nuotykių visiem išsipasakojau. Tik nieko nesakiau apie to jaunulio švelnų žvilgsnį ir tą keistą, dar pirmą kartą pergyventą jausmą, kurį to jaunulio žvilgsnis manėje sukėlė... Tačiau giliai savo širdyje jaučiau, jog ne tai buvo svarbiausia. Svarbiausia, jog aš išlaikiau tarsi kokius egzaminus. Žinojau, jog ir ateityje niekad nenusisukčiau nuo skurdo ir vargo. Jaučiau, jog buvau priimta į tą slapta draugiją, kurios narius vadina žmonėmis.

Pabaiga

Pranas Visvydas

VIESNIA IS UOSTO ELAU

Mano miesto Tryliktojo gatvės, kurią greitkeliu perkerta pusiau, kiparšai praeiviams guodžias vakare bus vėsiau.

O tvanka, o tvanka begalinė — nei gyvent, nei numirt negalū.

Vieną popietį troškę, kai gatvės turėkhuos karojo senolių veidai, aš vedžiau pasivaikščioti viešnią — augsaplaukę iš uosto šiaurėj Elau.

Aš vedžiau ją per raizginį centro, ir per gelikelio bėgius lipau, ir aprodžiau parkų svaigią jaunystę, ir šventoves, kur laikas plaka lėčiau.

O tvanka, o tvanka begalinė — nei gyvent, nei numirt negalū.

Ji pavargo. Pasiūliau kiek atsipūsti užkandinė, išgerti ko nors gaivaus. Atsidūrėme būste, kur ilsis šešėliai, ir vitražų puošia pajaco galva. Kurį laiką tylėjome. Prietemoj užė karšto oro kostumas. Skambėjo stiklai. Vis žiūrėjau į juodą viešnios drabužį ir spėjiojau: Kodėl ji paliko Elau?

O tvanka, o tvanka begalinė — nei gyvent, nei numirt negalū.

Ji suprato — smiegnų gražuolė. Ji pajuto, kad apie ją vis mąstau. Ir pasakė: Mindaugo valti tarp uolų uraganas sudarė pačiantį Elau, lyg pamišusi laukiau Dievo stebuklo, bet mylimasis nesugrįžo atgal.

O vėsa, o vėsa begalinė — nei gyvent, nei numirt negalū.

Mano miesto Tryliktojo gatvės, kurią greitkeliu perkerta pusiau, kiparšai porina saulei, kas įvyko tą naktį uoste Elau.

— Aš manau, kad visiems yra įdomūs gilios praeities egzotiški sireikšti choral, bandžiau sudaryti galimybę kiekvienam solistui atlikti ariją, kuria jis galėtų charakterizuoti save, bandžiau įterpti nuosirdžius, jausmingos muzikos eiliniams klausytojui, kuri ji priverstų įsijauti, susikaupti, pergyventi — aktyviai dalyvauti veiksmu. Kaip minėjau, yra chorinių dainų, trio, duetų ir solo numerių.

Kuo ir kaip apilai atlieps šį jau gana tolimos praeities dramą ir šiandieninio žiūrovo širdį?

Atostogų nuotykis

V. Uselienė

(Tęsinys iš praeito šeštadienio)

Vargšas senis juo toliau, juo sunkiau bėgti vieną koją už kitos. Vis labiau jo lėpė melynava, ir jis visas drebo. Be to, ir aš patį jaučiau, jog mano jėgos pradėjo išsekti. Dairiausi aplinkui, ieškodama pagalbos. Tačiau gatvė buvo beveik visai tuščia. Matyti, visi buvo viduj, ruošdamiesi Kalėdų šventei. Tik kitoj gatvės pusėj stumdydamies nubėgo keli vaikai ir priekyje susilenkus ejo sena moteris, nešdama gan didelę pintinę. Staiga, visai netoli, mūsų gatvės pusėj, pastebėjau iškabą „Arbatinė“. — „O gal senis baisiai išalkęs ir nusilpęs“, pagalvojau. Juk įsodino jį į traukinį dar prieš man išlipant, o tai buvo anksti rytą... Dabar buvau trečia valanda... Visa tai apsvarsčiusi, tuoj pasukau arbatinės link.

Kai įėjome į vidų, mus sutiko nustebę, bet kartu dirbtinai abejingi šeimininko ir turbūt jo žmonos žvilgsniai. Šiaip, arbatinė buvo beveik tuščia. Tik pačiam tolimiausiam kampe sėdėjo ir, tyliai kalbėdamiesi, valgė du vyrai. Su dideliu vargu pasodinau senį prie šilniausio stalo. Tuo priėjo šeimininkė, atidėdama rankas į nelabai švarią prijuostę. Paprašiau stiklinę arbatos su pienu ir minkštą bandelę su sviestu. Pamatęs valgi, senis sukruto ir lyg pagyvo. Matyt, jog jis labai norėjo valgyti. Tačiau man tuoj pat paaiškėjo, jog aš turėsiu jį ir pamaitinti. Senis bandė savo drebančia

ranka paimti puodelį ir tuoj pat pusę arbatos išpylė. Bandelė iškrito iš jo sustingusių pirštų ir nusirito grindimis. Šeimininkė tuoj atsiskubino su pašluoste ir, kažką murmedama, piktai žvilgtelėjo į mane. Tačiau ji vis dėlto atnešė daugiau arbatos ir švarią bandelę. Dabar aš bandžiau senį maitinti. Jis nespriešino. Laužiau bandelę gabalėliais ir dėjau jam į burną. Jis kramtė lėtai, vos judindamas žandikaulį, tarsi trindamas maistą su dideliu sunkumu. Taip pat sunkiai šliurpdamas gėrė arbatą iš lėkštelės, kurią aš pati drebančia ranka laikiau jam prie burnos. Arbatą liejosi pro šalį, bėgo jam per trumpais žilais plaukais apžėlusį smakrą ir sunkėsi į tą jo neaiškios spalvos skara. Vėl pasibaurėjimas apėmė mane. Stengdamosi nežiūrėti, sukindaus dantis ir kėnčia. Gal pavalgęs senis bus stipresnis ir man bus lengviau jį vesti. Be to, gailestis vėl suspaudė man širdį ir nugalėjo pasibaurėjimo jausmą. Pats senis, atrodė, visai manęs net nematė. Jis nė karto net nepažiūrėjo į mane. Neatrodė net, jog jautė ką nors panašaus į dekingumą. Jis priėmė mano patarnavimą su abejingumu, kaip pasmerktasis priima kokią nors jam suteikiamą paslaugą. Dabar man atrodė, jog gal jis buvo taip pripratęs prie žmonių žiaurumo, kad tas mano menkas žmogiško pasigailėjimo aktas atrodė jam

nerieksmingas, menkas ir nevertas dėmesio. Bet man visa tai, ką aš dariau, buvo beveik herojiško pasiryžimo reikalaujantis žygis.

Pagaliau aš suvalgydinau jam tą bandelę ir sugirdžiau karštą arbatą. Dar truputį pasidėję, mudu vėl išėjome į gatvę. Mano dideliu nusivylimui, senis neatrodė nė kiek stipresnis. Aš vėl turėjau jį tempte tempti pirmyn.

Po ilgo laiko (bent taip man atrodė) mudu šiaip taip pasiekėme turgaus aikštę. Ir čia aš pirmą kartą tikrai taip nusiminiau, jog beveik pradėjau verkėti. Aš net vietoj sustojau... Turgaus aikštė buvo tokia didelė ir tokia gruoblėta bei paskendusi purve, jog ji man pasirodė kaip juoda neperbrandama jūra, kur mudu turėsimės skęsti pasrędami ar įgrimsti taip, jog nebus jokios vilties toliau pajudėti. Vaizduotė mačiau ateinantį savo traukinį, dar man vidury aikštės tebesant, ir mintyse atsisveikinau su viltim pasiekti namus prieš Kūčias. Jau mačiau save brendančią atgal tamsoj per tą neužmatomą turgaus aikštę ir vėliau sėdinčią per naktį šaltaj stoty kur nors kampe, ant kieto suolo... Mamos Kūčių patiekalais apkrautas stalas ir eglutės šviesos blėso kažkur tolyje ir dingo... Ašaros dabar jau tikrai pabiro man iš akių. Vedžiau senį, ir taikydama kur sausiau, ir ašarų net šluostyti nebendžiau. Turbūt abu buvome mirtingai išvargę. Pagaliau vėl sustojome. Senis sunkiai, labai sunkiai kėpavo ir retkarčiais kukčiojo. Gal ir jis verkė?... Taip buvau nusiminusi, jog nebetikėjau, kad man iš viso pavyks tą nelaimingą žmogų nuvesti iki jo dukters namų. Greitai temo. Aikštė, paskendusis prielaidoj, atrodo, netko ribų. Man vaidenos, jog nebuvome vidury miestelio, o tarsi buvome pakliuvę į kažkokią mistišką tuštumą... Senis, man stumiant, vėl pajudėjo

iš vietos. Net ir jis buvo keistas ir nepažįstamas prieblandoj. Baimė ir neviltis apėmė mane...

Staiga, užpakalyje išgirdau greitų žingsnių ir vyriškų balsų pokalbį. Sustojau ir pasisukau atgal su silpna viltim, kad gal man pasiseks kaip nors prisišaukti pagalbos.

Kaip nustebau, kai pažinau tuos du vyrus darbininkus, kurių, prieš pradėdama savo žygį, klausiausi kelio. Netrukus juodu mane pasivijo. — Mes taip ir žinojome, jog, panele, čia būsit kur nors apie turgaus aikštę. Tas senis juk vos kojas bepaveika, — kalbėjo jaunesnysis vyras. — Būtume anksčiau atėję, bet buvom apsiėmę laiptus pataisyti prieš Kalėdas. Jam taip bekalbant, aš bandžiau nepastebimai nubraukti ašaras. Gal jie to ir nepastebėjo... Jau buvo prieblanda. Ak, pagaliau, aš jau nieko nepaisiau. Jaučiau, jog juodu kaip nors man padės.

Na, tėvai, — garsiai tarė vyresnysis, — gana tau privarginai panė. Dabar mudu tave į namus nugabensime.

Žiūrėjau nustebusi, nes tuodu vyrai, sukryžiję rankas, padarė lyg kėdute seniui atsisėsti, (mes taip darydavom maži vaikai būdami, kai norėdavom vieni kitus panešioti.) Aš padėjau seniui atsisėsti ir apsikabinu kiekvieną iš jų už kaklo. Pakui juodu atsisėdė, pakeldami senį lyg ant neštuvų. — Čia jau nebetoli, — kalbėjo vėl vyresnysis. Mes jį bematant nugabensime, bet ar Gruzdienė džiaugsis tėvą pamaciui, aš abejoju. Ek, žmonės! — pridūrė karčiai.

Bet rytą Kalėdos, — tarė dabar jaunesnysis, tiesiai kreipdamasis į mane. — Gal ir jos širdis suminkštės, kai papasakosiu, kas jos tėvą atvedė.

Solisto Vaclovo Daunoro sunkumai Lietuvoje

Šią žiemą atėjo žinia, kad Lietuvoje pagarsėjęs ir populiarus operos solistas Vaclovas Daunoras paprašė leidimo išvykti iš Sovietų Sąjungos. Jisai gimęs 1937 metais, taigi jį kaltinti nesugebėjimu atsikratyti iš nepriklausomybės laikų paveldėta „buržuazinė“ ideologija būtų sunkoka. Tokio lemtingo žygio prieštą tenka ieškoti kitur. V. Daunoras baigė Vilniaus konservatoriją 1959 m. ir greitai pasidarė žinomas kaip muzikalus įvairaus žanro dainų interpretatorius ir savo išpūdingai sukurtais vaidmenimis Vilniaus operoje. 1962 m. jis laimėjo Maskvoje visąsąjunginiame Čaikovskio vardo konkurse pirmąją vietą. Tai praverė jam duris ir į platesnį ir net pasaulinį muzikinį judėjimą. 1967 — 68 m. Daunoras siunčiamas studijuoti į Milano La Scala operos mokyklą, kur jis taip pat gautą progą pasirodyti ir kituose Italijos miestuose. 1970 m. lankdamas JAV, jis suruošė rečitalių ir Chicago Orchestra Hall, kuriame pasirodė kaip rimtas ir talentingas dainininkas. Po šio rečitalio Chicago Today laikraščio recenzentas pabrėžė neeilinio kalibro balsą ir palygino jį net su garsiuoju bosu Nicholai Ghiaurov, o jo sugebėjimą reikiamose vietose išpūdingai panaudoti ir švelnius tonus su kitu pasauliniu dainininku — Boris Christoff. Kritikas ta proga entuziastingai pranašavo, kad, jei Daunoras ir toliau dainuos kaip tą vakarą, jo vardas greitai skambės kiekviename žymiojo pasaulio operos teatre. 1971 m. Daunorui buvo leista vykti Prancūzijoje ir tarptautines vokalistų varžybas Toulouse mieste, kur tarpe šimto varžovų iš įvairių kraštų jis laimėjo Grand Prix ir Sevres vazą dovanų. Po to sekė pasirodymai Maskvos didžiajame teatre ir gastrolės Toulouse operoje, Italijoje, Bulgarijoje, Vengrijoje, Egipte ir kitur.

Lietuviai jau nuoširdžiai didžiuojasi ir mielai klausėsi savo operoje Vilniuje.

Deja, taip sėkmingai besivystančioje tarptautinio masto karijroje, laikui bėgant, pradėjo atsirasti nusiskundimų. Vilniaus operos direktoriaus kėdę užėmęs savo balsinio pajėgumo zenitą jau

baigiančiam perlipėti tenorui Virgilijui Noreikai, vis dar pirmyn bežengiantis Daunoras pradėjo nebegausti svarbesnių vaidmenų. Po kiek laiko Daunoras visai iškeltas iš Vilniaus į žymiai menkesnį Kauno operos teatrą. Vėliau atleidžiamas ir iš šio darbo ir net iš solisto pareigų filharmonijoje, paliekant jį vien dėstyti konservatorijoje. Į gastrples dabar Daunoras jau visai nebeišleidžiamas. Nenuostabu, kad jis pasiryžęs desperatiškai žygiui.

Cia užjūryje, nėra lengva visapusiškai išanalizuoti tokios įvykių eigos priežastis. Būtų gal netikslu suversti už juos visą atsakomybę vien senstantio, partijos įstvirtinusio tenoro pavydui ir jo tuštybei. Nors čia gali kam nors noromis prisiminti ir Noreikos mokytojo Kipro Petrausko nedaug kam žinoma „veikla“ nepriklausomybės metais, kada buvo oficialiai patvirtyta, kad tik jo vieno vardas turi būti reklamos spausdinamas didžiausiomis raidėmis, o už jį kartais daugiau plojimų susilaukdavę kitų solistų vardai paslaptingai susitraukdavo į vis smulkesnį šriftą.

Netenka abejoti, kad prie Daunoro nesėkmių prisidėjo ir karštakraujio menininko gal kartais ir ne visada tinkamai atsargiai pareikštos nuomonės ar ir jo asmeninės problemos. Tačiau būtų tikrai gaila, jei tarptautinę žmogaus teisių deklaraciją iškilmingai pasirašiusi Sovietų Sąjunga, pastarųjų laikų vis plačiau priimami žydų grupės emigrantų, nerandama galimybių pati pasidžiaugti retu balsu apdovanojimo talentu, leistų jam suvykti privertinėje užomaroje ir užmestame skurde. Daunoras dar turi tik 42 m. amžiaus, ir jam gal dar nėra per vėlu bandyti suvaldyti vardą ir pragyvenimą iš savo meno Vakaruose pasaulyje.

Garsioji amerikiečių Allied Arts muzikos tarpininkų organizacija, prisimindama Daunoro 1970 m. pasirodymą Orchestra Hall, praėdė mėnesį pasiūti jam oficialią laišką, kviesdama naujam rečitaliui 1978 — 79 m. sezone. Tikėtumės, kad šį kvietimą jam bus leista priimti.

Algis Simkus

Solistas Vaclovas Daunoras

Visatos žvaigždynai - galaktikos

Visos žvaigždės, kurias matome skaidrią naktį, priklauso mūsų žvaigždynui — Paukščių Takui. Šiame žvaigždyne, kuriame ir mes gyvename, yra per 100,000 milijonų žvaigždžių, o tarp jų yra dujų ir dulkių. Šio žvaigždyno skersmuo išsitiesia per 80,000 šviesmečių arba arti pusės milijono trilionų mylių. Šioji mūsų žvaigždyno sistema yra tik taškas visatos santvarkoje, tarp milijonų kitų žvaigždynų.

Dauguma žvaigždynų yra šakoti — spiraliniai. Šiuos atsišakojimus pastebėjo astronomas mėtinis Earl Rosse 1845 m. Apie vienas penktadalis žvaigždynų neturi atsišakojimų — jie yra arba skritulinės formos ar elipsinės. Šių žvaigždynų centrinėje dalyje labiausiai susispietę žvaigždės, o i kraštus kiek išretėjęs charakteringas elipsinės formos žvaigždynas yra mūsų kaimynas Andromeda.

Žvaigždynų su atsišakojimais yra kelios formos. Žvaigždynai kaip kokie ratai sukasi, ir jų atsišakojimai taip pat juda, nors ir mažesniu greičiu negu žvaigždynų centrai. Čia kyla klausimas, kodėl tie atsišakojimai nesuvirtoja į kamuolių ir netampa elipsėmis ar rutuliais.

Žvaigždynų masė maždaug atitinka 10,000 milijonų ar 10 bilijonų mūsų saulės masių. Tačiau yra ir tokių milžinų žvaigždynų, kurių masė prilygtų net 100 bilijonų mūsų saulės masių. Masės nustatyti naudojami jų greičiai. Pagal Newtono traukos dėsnį, kūno masės dydis esąs proporcingas judėjimo greičiui. Juo kūnas greičiau juda, juo jis yra sunkesnis, didesnis.

Studijuojant žvaigždynus su radijo teleskopais, patirta, kad šaltos vandenilio dujos, randamos tarp žvaigždžių, siunčia radio bangas 8,3 colio ilgumo. Tas reiškinys padėjo išryškinti žvaigždynų atsišakojimus — spirales, nes vandenilio dujos gausiau randamos atsišakojimuose.

Žvaigždynų ypatybės

Elipsiniuose ar rutuliniuose žvaigždynuose nerandame mėlynujų milžinų žvaigždžių. Juose šviesiausios žvaigždės yra raudonieji milžinai. Atsišakojusių žvaigždynų centrai taip pat neturi mėlynujų milžinų, bet tik jų atsišakojimuose, kur yra gausu vandenilio dujų.

Pagal toki žvaigždžių susigrupavimą, astronomai skirsto jas į dvi grupes — I ir II. Pirmoji žvaigždžių grupė randama atsišakojimuose, t. y. mėlynieji milžinai, vandenilio dujos ir dulksės. O antroje grupėje yra raudonieji milžinai, kurie greitai tempu išspinduliuoja, išseikvoja branduolinę medžiagą. Antroje grupėje dangaus kūnai yra vidutinio amžiaus ir labai seni. Kai pirmoje grupėje randama žvaigždžių įvairaus amžiaus: senų, vidutinių

ir labai jaunų, net dabar tebegimstančių. Paskutiniuosius astronomų duomenimis, naujai gimstančių žvaigždžių pastebima Šienpiūvių sambūryje, nes čia dar yra masinės vandenilio dujų koncentracijos. Tai rodo, jog ten, kur nėra vandenilio dujų, ten nebeatiranda naujų žvaigždžių, nes beveik visos dujos yra jau sunaudotos.

Mūsų saulė yra dar jauna žvaigždė, vidutinio dydžio ir savo branduolinį kurą naudoja labai taupiai, kad galėtų ilgai palaikyti ant žemės gyvyją gamtą, taigi ir mus, neuoramus, nepatenkintus žmonelius, vis ieškančius malonumų.

Astronomai, studijuodami žvaigždynų gyvenimą, randa, jog kai kurios žvaigždės pulsuoja, kai kurios jų šviedžia milžiniškus dujų kiekius ir erdves. Randama vienišų, žmogiškai tariant, viengubių žvaigždžių, kitos susiporavusios, dar kitos turi ir šeimas išsiaiškusios — po tris, keturias, šešias ar ir daugiau. Jos sukasi apie vieną bendrą traukos centrą, kaip ir mūsų saulės sistemoje planetos suka aplink saulę. Kartais žvaigždžių sambūriuose įvyksta tokių nesuspatingų, kaip ir mūsų veiksniuose, po kurių lieka tik žvaigždžių likučiai, kitos visai pranyksta, kitos būna apsuptos ūku.

Randamos ir didelės žvaigždžių bendruomenės, pavyzdžiui — Plejadės, mūsikai tariant — Sietynas, Hyades, dvigubas Persejus ir kitos. Taipgi yra labai didelių susibūrimų, vadinamų globosiniu, rutuliniu, diskiniu, kuriuose būna net po 100,000 žvaigždžių grupėje. Už šių grupių pastebimos nematomų atomų ir elektronų dykumos, nusitęsios

ir tolimes erdves, kurios jau nebeįžiūrimos veidrodiniais teleskopais.

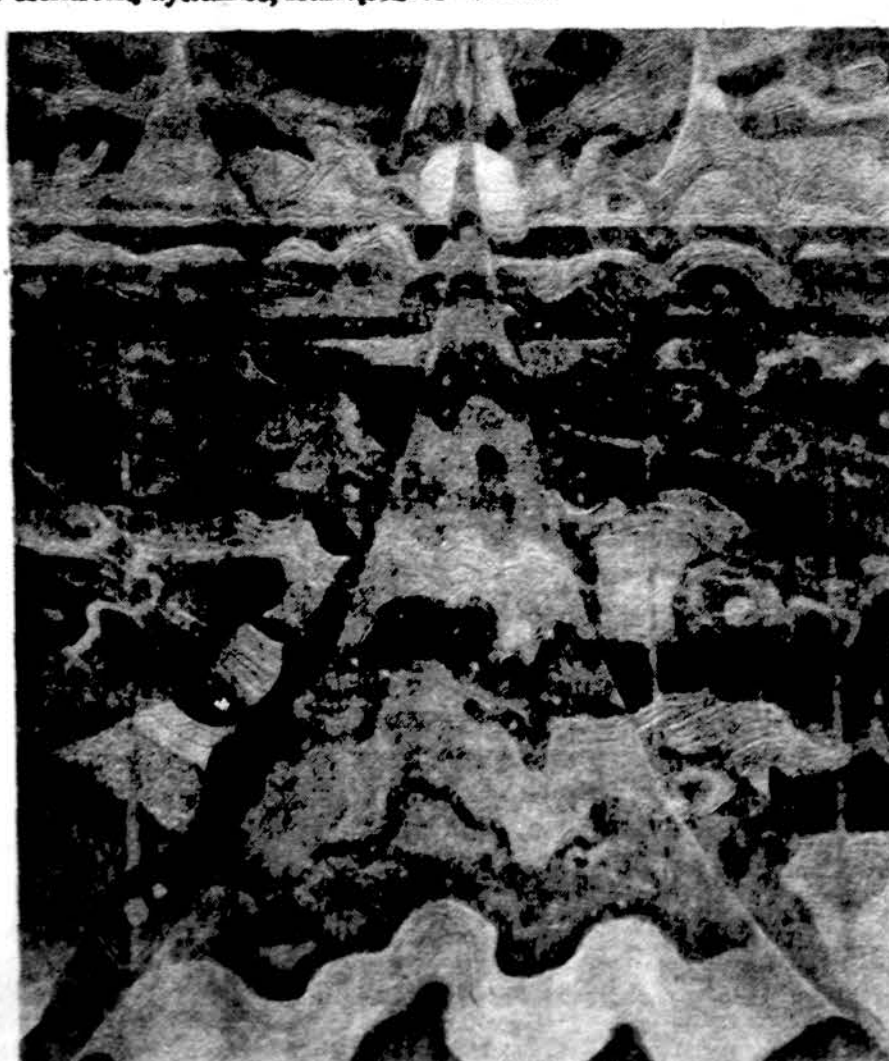
Taigi žvaigždės buriasi į sambūrius, į žvaigždynus, o žvaigždynai savo ruožtu į žvaigždynų sambūrius, kaip ir žmonės į tautas. Pavyzdžiui, mūsų žvaigždynas — Paukščių Takas — priklauso vadinamajai vietinai grupei, kurią sudaro net 17 žvaigždynų. Šis susigrupavimas nusitęsia per 2 milijonus šviesmečių. Kiti susigrupavimai yra dar didesni, turi daugiau narių — žvaigždynų, pvz. Virgo, Coma.

Dabartinio metu astronomai tyrinėja apie 20 susigrupavimų. Ju nuotoliai nustatomi tik reliatyvūs, remiantis jų dydžiais ir šviesumais. Pagal paskutinius skaičiavimus, Virgo grupė esanti nutolusi nuo mūsų per 50 mil. šviesmečių, kai tuo tarpu Coma grupė jau arti 300 mil. šv. Kiti žvaigždynų susigrupavimai nutolę net per kelis bilijonus šviesmečių. Šie nutolusieji dangaus kūnai susekami jau tik su radijo teleskopais.

A. M.

NAUJI LEIDINIAI

● **MOTERŲ DIRVA, 1979 m. sausio mėn., Nr. 1.** Leidžia Amerikos Lietuvių R. K. moterų sąjunga. Redaguoja Dale Murray, 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005. Administruoja Sophie Dirzius, 1601 S. 49th Ave., Cicero, IL 60650. Žurnalo metinė prenumerata — 3 dol. Užsienyje — 5 dol. Per metus išleidžiama 6 numeriai. Leidinyje daugiausia liečiama lietuvių katalikų moterų sąjungos bendroji ir atskirų kuopų veikla.

Manigirdo M. Motekaičio (1878-1911)

Žvaigždžių sistema, Allegro.

Aktorius Juozas Palubinskas šių metų Poezijos dienosose

Lietuvių poezijos pavasarinė šventė šiemet Chicagoje rengiama jau šeštąjį kartą. Kaip ir ankstesniais metais, taip ir šiemet Poezijos dienos įvyks Jaunimo centre paskutinį gegužės mėnesio savaitgalį, gegužės 25 d. (penktadienį) ir gegužės 26 d. (šeštadienį). Programa vyks jaukioje jaunimo centro kavinėje. Abi dienas jos pradžia 8 val. vak. Poezijos dienas rengia Jaunimo centras; programos organizavimą rūpinasi Kazys Bradūnas.

Kiekvienų metų Poezijos dienų programa vis būdavo paryškinta kuo nors ypatingesniu: būdavo pasikviečiamas svečias iš toliau — vienas kuris mūsų ryškiųjų poetų; būdavo minima kokia nors ypatingesnė sukaustis; būdavo dėmesys sukaupiamas į muziką paverstus mūsų poetų posmus ar klausomasi poezijos vertimose. Šių visų pastangų dėka Chicagočiai girdėjo puikius Henriko Nagio, Tomo Venclovos, Antano Vaičiulaučio bei O. V. Milašiaus ir Antano Gustaičio kūrybos rečitalius, klausėsi studentiško grojimo ir studentiško balsų, naudojant mūsų poezijos tekstus, o taipgi gerai pavykusio pernykščio vertimų vakarą.

Naujųjų Poezijos dienosose bus šventė šiemet Chicagoje rengiama jau šeštąjį kartą. Kaip ir ankstesniais metais, taip ir šiemet Poezijos dienos įvyks Jaunimo centre paskutinį gegužės mėnesio savaitgalį, gegužės 25 d. (penktadienį) ir gegužės 26 d. (šeštadienį). Programa vyks jaukioje jaunimo centro kavinėje. Abi dienas jos pradžia 8 val. vak. Poezijos dienas rengia Jaunimo centras; programos organizavimą rūpinasi Kazys Bradūnas.

Gegužės mėn. 25 d. (penktadienio) vakaras skiriamas gyvųjų mūsų poetų žodžiui. Šiemet jame savo kūrybą skaitys poetai Chicagočiai.

Visi lietuviškojo žodžio grozijos bičiuliai yra kviečiami gegužės mėnesio paskutinį savaitgalį rezervuoti Poezijos dienas.

Medicina senajame Vilniaus universitete

Apie medicinos mokslą senajame Vilniaus universitete jo 400 metų sukaktuvėse kalbės prof. dr. Juozas Meškauskas, aiškindamas, kodėl palyginti vėlai formalus medicinos fakultetas šiame universitete buvo įsteigtas, kai jį buvo įjungta daug anksčiau veikusi Gardino medicinos mokykla.

Tačiau žmogaus kūno studijos Vilniaus universitete nuo seno turėjo daug vietos. Tai liudija išlikusios paskaitos. Tarp kitko, Vilniaus universiteto archyve yra išlikę nežinomo Marijampolės marijonų mokyklos mokytojo kurso, kuriame jis mokė apie krau-

jo apytaką, smegenų struktūrą, kaulus, kremzles, nervus ir kitus žmogaus kūno objektus. (Pal. Pileikaitis 253 psl.). Marijampolės mokykla, matyt, buvo akredituota Vilniaus universitetui. Kad šis Marijampolės mokyklos nebuvo išimtis, liudija išlikusios Vilniaus universitete garsaus jo profesorius J. Markvardo paskaitos iš 1616 metų, kurios yra to paties pobūdžio, kaip Marijampolės kursas. J. Markvardas buvo gimęs Prūsijoje 1585 metais.

Vilniaus universiteto 400 metų sukakties minėjimą ruošia LKM Akademija šių metų rugpjūčio 30 — rugsėjo 3 dienomis Chicagoje, Jaunimo centre.

Manigirdo Motekaičio piano račitalis Chicagoje

Dėl šių metų žiaurios žiemos ir sniego pūgų atidėtas Chicagoje pianisto Manigirdo Motekaičio račitalis dabar įvyko Jaunimo centre, Chicagoje, saulėtą ir pavasarinę kovo 11 d. popietį. Račitalis pradėtas tvirtai ir autoritetingai pagroti J.S. Bacho Preludija ir Fuga C-majoro. Po to sekė L. van Beethoveno šešios variacijos in F-majoro, Op. 34. Tai ramios ir nesudėtingo pobūdžio vienas ankstyvesniųjų Beethoveno kūrinių, kuriame dar nedominuoja vėliau jo kūrybai charakteringas audringumas ir veržlumas. F. Chopino Fantazija F-minoro, Op. 49 buvo aulika techniška ir muzikiniai kompetentingai, nors šio lyriniai emocinio kompozitoriaus kūryba nėra Motekaičio dvasiai labai artima. Pirmoji račitalio dalis baigta S. Rachmaninovo judriu Etudu Op. 39, Nr. 5, kuriame pianistas turėjo progos parodyti savo įvairią techniką ir gražią užgavimo jėgą.

Antroji programos dalis pradėta kalifornietės kompozitorės Giedrės Gudauskienės lietuviškų patarlių impresijomis: Kalk geležis kol karšta, Obuolys nekranta toli nuo obelies ir Aukštas ir pelnuose žiba. Tai programiniame stiliuje parašytos miniatiūros, bandant garsais pavaizduoti patarlių mintį. Šiuose kūriniuose, nuspaulintuose lengvai progresyviomis harmonijomis, Gudauskienė parodė sugebanti sklandžiai rašyti fortepijono žaidimo stiliu.

Rečitalis baigtas C. Debussy de vintuoju „Arpeggio“ etudu. M. Ravelio ištraukomis iš vėlyvųjų račitalis dabar įvyko Jaunimo centre, Chicagoje, saulėtą ir pavasarinę kovo 11 d. popietį. Račitalis pradėtas tvirtai ir autoritetingai pagroti J.S. Bacho Preludija ir Fuga C-majoro. Po to sekė L. van Beethoveno šešios variacijos in F-majoro, Op. 34. Tai ramios ir nesudėtingo pobūdžio vienas ankstyvesniųjų Beethoveno kūrinių, kuriame dar nedominuoja vėliau jo kūrybai charakteringas audringumas ir veržlumas. F. Chopino Fantazija F-minoro, Op. 49 buvo aulika techniška ir muzikiniai kompetentingai, nors šio lyriniai emocinio kompozitoriaus kūryba nėra Motekaičio dvasiai labai artima. Pirmoji račitalio dalis baigta S. Rachmaninovo judriu Etudu Op. 39, Nr. 5, kuriame pianistas turėjo progos parodyti savo įvairią techniką ir gražią užgavimo jėgą.

Antroji programos dalis pradėta kalifornietės kompozitorės Giedrės Gudauskienės lietuviškų patarlių impresijomis: Kalk geležis kol karšta, Obuolys nekranta toli nuo obelies ir Aukštas ir pelnuose žiba. Tai programiniame stiliuje parašytos miniatiūros, bandant garsais pavaizduoti patarlių mintį. Šiuose kūriniuose, nuspaulintuose lengvai progresyviomis harmonijomis, Gudauskienė parodė sugebanti sklandžiai rašyti fortepijono žaidimo stiliu.

Manigirdo Motekaičio grojimas visada pasižymi jam būdingu gu interpretacijos „vėsumu“. Jis vengia ištraukti asmeninius atliekamą veiklą. Jo skambinimas dažniausiai palieka išpuolį, kad atliekamą dalyką jis interpretuoja „iš tolo“, lyg analizuosdamas meniška paveikslą parodoje. Tada dažnas klausytojas, įprastai stebėti pianistus intymiai gyvenančius atliekamų dalykų, pas jį pasigenda tokio betarpiško kontakto. Ir šiame koncerte gilesnio išpuolio paliko skambinimui, techniniai reikšmės, būtinai, negu klasikiniai subtilios Beethoveno variacijos ar perdomi lyrinė Chopino muzika. Neskatinti smulkių sutrikimų programos baigiamajame veikale, energingai atliktas Rachmaninovo etudas, skambios Gudauskienės lietuviškosios patarlės, impresionistiniai prancūzių dalykai ir išpuilingas Brahmo Capriccio P-minoro parodė, kad Motekaičio savo talento neužleidžia ir stengiasi ir toliau puoselėti.

Gana gausiai susirinkusio publika pianistą priėmė nuostabiomis plojimais ir išpašė dar pagroti trejetą numerių, programoje nematytų.

Algis Štubis

Nauji leidiniai

● **LAISKAI LIETUVIAMS, 1979 m. kovo mėn. Nr. 3.** Religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Leidžia lietuviai Jėzuitai. Redaguoja Juozas Vaišnis, S. J. Administruoja A. Likanderienė. Viršelės ir skyrių vinjetės — Vilijos Eivaitės. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata — 8 dol.

Apie žmogaus skausmą rašo Stasys Yla. Prisimenamas Jonas Biliūnas ir jo 100 metų gimimo sukaktis (Jonas Miškinis). Prie kai kurių Dievo problemų stabtelėja Antanas Saulaitis, S. J. Už vestus vertingiausias šio numerio raštas yra Pauliaus Rabikausko, S. J., straipsnis „Popiežiaus Grigaliaus XIII bula Vilniaus universitetui“. Tai paties autoriaus naujų archyvinų tyrinėjimų duomenys ryšium su Vilniaus universiteto 400 metų įsteigimo sukaktuvė. Universitetinė istorija čia mesta naujos šviesos, patikslinama kai kurie išsineję netikslumai, pataisomos klaidos.

● **TECHNIKOS ŽODIS, 1978 m., Nr. 4.** Leidžia Amerikos Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos Chicago skyriaus Techninės spaudos sekcija. Vyr. redaktorius — V. Jautokas, 5859 S. Whipple St., Chi-

cago, IL 60629. Administruoja Antanas Brazdžiūnas, 7980 W. 127 St., Palos Park, IL 60464. Techninės redakcijos — J. Slabokas. Metinė prenumerata — 6 dol.

Pirmieji žurnalo puslapiai skiriami XIII ALLAS suvažiavimui Bostone. Šiaip numeryje labiausiai įdomus Juozo V. Daunoro straipsnis „Kanados projektai transportuoti dujas ir alyvą iš Arktikos“. Taipgi dėmesį patraukia Algio Luko raštas „Washingtono metro planavimas ir statyba“. Kitos aktualios temos: R. Viekšnio „Saulės energijos panaudojimas namų šildymui ir vėsinimui“; P. A. Mažeikos „Jūros reikšmė Baltijos krašto klimatui“; V. Petraičio „Saulės energijos jėgainė“.

● **EGLUTĖ, 1979 m. vasario mėn.** Lietuviškas laikraštėlis vaikams šeimai. Leidžia ir spausdina Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys, Redaguoja ses. O. Mikailaitė. Administruoja Danguolė Sadūnaitė. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. \$6260. Metinė prenumerata — 7 dol.